

Kvalitetsvurdering af Sydvestjyske Museer 2019

Indholdsfortegnelse

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering	1
Kvalitetsvurdering af museet i 2011	2
Fakta om Sydvestjyske Museer	3
Kvalitetsvurderingens fokusområder	4
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse	4
Ressourcegrundlag	6
Forskning	8
Formidling	9
Samlingsvaretagelse	12
Museumslovens kapitel 8	15
Baggrund	17
1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Sydvestjyske Museer	17
2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger	18

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering

Denne kvalitetsvurderingsrapport følger op på Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering af Sydvestjyske Museer i 2011. Rapporten gør status for udviklingen og kvaliteten af museets virksomhed.

Det er Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Sydvestjyske Museers opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende.

Museet har fulgt op på hovedparten af de forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen i 2011:

- Der er formuleret et strategisk grundlag for den samlede virksomhed på baggrund af en skærpet faglig profil og udvidet organisation og skabt en enhedsorganisation med integration og samlokalisering på tværs af både tidligere og nye afdelinger. Der er endvidere sket en professionalisering af både ledelse og organisation med inddragelse af relevante og differentierede kompetencer.
- Der er sket et kvalitativt og kvantitativt løft i museets forskning inden for nyere tids kulturhistorie samtidig med, at det høje niveau inden for arkæologi er videreudviklet.
- Museet har videreudviklet og kvalificeret den samlede formidlingsvirksomhed markant og arbejder målrettet med en kvalitativ fornyelse af eksisterende permanente udstillinger. Der er sket en væsentlig udvikling i besøgstal.
- Museet har yderligere udviklet det høje niveau for varetagelse af den arkæologiske virksomhed og tilsyn med de fredede fortidsminder.
- Museet har gjort væsentlige fremskridt i samlingsvaretagelsen gennem et prioriteret og fokuseret bevarings- og registreringsarbejde. Der udestår fortsat et ressourcekrævende arbejde med forbedring af bevaringsforholdene for den del af samlingen, der er placeret på magasinet Tobakken.

Sydvestjyske Museer er samlet set et markant og professionelt drevet museum, der løfter alle faglige opgaver på et højt kvalitativt niveau, arbejder innovativt og nytænkende med fortsat udvikling og professionalisering af den samlede virksomhed og viser vejen for eksemplariske partnerskaber, faglige standarder og metodeudvikling til inspiration og gavn for det samlede museumsvæsen. Museet har realiseret en række større udviklingsprojekter med stor opbakning fra både fonde og Esbjerg Kommune, og arbejder kontinuerligt på videre udvikling og nytænkning af museet på baggrund af strategi og konkret business-case, herunder nøje vurdering af faglig synergi, potentiale og udbytte. Der lægges et stort engagement i udviklingen af fagligt velfunderede tilbud - også uden for museet. Museet er en central og væsentlig aktør lokalt, regionalt og nationalt og med stærke faglige samarbejder og relationer internationalt. Museet forholder sig bevidst og konkret til dets rolle i samfundet og spiller aktivt ind i de kommunale strategier.

Kvalitetsvurdering af museet i 2011

Sydvestjyske Museer blev kvalitetsvurderet af Kulturarvsstyrelsen i 2011. Styrelsen konstaterede bl.a.:

- At det endnu ikke var lykkedes at skabe en samlet organisation som følge af fusionen mellem Esbjerg Museum og Den Antikvariske Samling i Ribe i 2008. Der var behov for at samle organisationen samt udvikle og skærpe fælles strategisk grundlag og udvikling, opdatere vedtægter samt følge Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse.
- På forskningsområdet var museets arkæologiske forskning på et højt niveau, men forskning i nyere tid var både begrænset i omfang og kvalitet. Museet havde ikke en samlet forskningsstrategi.
- På formidlingsområdet manglede ligeledes en formidlingsstrategi for det samlede ansvarsområde og en fælles hjemmeside for museet. Derudover var der ingen formulerede planer for anvendelsen af museets mange bygninger, en generelt begrænset brug af nyere og differentierede formidlingsgreb i udstillingerne samt manglende undervisningsforløb for ungdomsuddannelserne. Museets store arkæologiske aktivitet afspejlede sig kun i mindre grad i museets formidling.
- På samlingsområdet havde museet ikke en nedskrevet indsamlingspolitik, der tydeliggjorde en målrettet og fagligt reflekteret indsamlingspraksis. Museet havde registreret hele sin samling, men havde et stort indberetningsefterslæb til Museernes Samlinger. Størstedelen af samlingen var formidlingseget og opbevaret under optimale forhold i nyt magasin i Ribe. Museet førte ikke konserveringsfagligt opsyn med samlingen på fast basis, og magasinet Tobakken blev vurderet som uegnet til magasinering af museumsgenstande. Der var behov for en prioriteret bevaringsplan, en samlingsgennemgang, afvikling af Tobakken og hurtigst mulig overflytning af genstandene til magasinet i Ribe.

[Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2011 kan læses her](#)

Der er siden denne kvalitetsvurdering sket en væsentlig udvikling i både de lovmæssige krav (driftstilskudslov fra 2010 og ny museumslov fra 2012) og de kvalitative standarder for museernes virksomhed (bl.a. div. udredninger, strategier mv., der sætter mål for museernes faglige opgavevaretagelse, organisation og ledelse). Der er tale om krav og standarder om øget økonomisk og faglig bæredygtighed og professionalisering af den samlede museumsvirksomhed, som har ændret Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for vurdering af museernes virksomhed. Styrelsens dokument "Krav og anbefalinger til statsanerkendte museer" afspejler disse ændringer.

Denne opfølgning på kvalitetsvurderingen i 2011 skal ses på baggrund heraf.

Fakta om Sydvestjyske Museer

Sydvestjyske Museer (herefter SJM) er et statsanerkendt kulturhistorisk museum med ansvar for nyere tids kulturhistorie i Esbjerg og Fanø kommuner og for arkæologi i Esbjerg, Fanø, Billund og Vejen kommuner. Sidstnævnte i henhold til samarbejdsaftale med Museet på Sønderskov.

SJM er resultatet af en fusion af Den Antikvariske Samling i Ribe (grundlagt 1855) og Esbjerg Museum (grundlagt 1941) i 2008. Siden 2011 er der sket en yderligere fusion med Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45 (HSB) pr. 1.1.2013 samt Bramming Egnsmuseum pr. 1.1.2016.

SJM er en selvejende institution.

SJM modtager årligt driftstilskud fra Esbjerg Kommune og staten. Esbjerg Kommune er museets offentlige hovedtilskudsyder og tilsynsførende myndighed.

To museumsforeninger understøtter museets arbejde: Antikvarisk Selskab i Ribe og Esbjerg og Omegns Museumsforening (1125 medlemmer i alt).

SJM omfatter syv besøgssteder:

- Museet Ribes Vikinger
- Esbjerg Museum
- Jacob A. Riis Museum
- Bramming Egnsmuseum
- Domkirkemuseet
- Rådhusamlingen
- Esbjerg vandtårn

Nøgletal for SJM i 2018:

- Museets samlede omsætning var på 46,7 mio. kr.
- Museet rådede over 46,5 årsværk, heraf 27 videnskabelige årsværk.
- Museet havde 112.178 brugere.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

- Museet har formuleret et strategisk grundlag i form af mission og vision 2020, udarbejdet en overordnet strategi 2017-20 for den samlede virksomhed, der sætter mål, prioriteringer og aktiviteter i relation til museets organisation og ressourcer samt udarbejdet strategier og arbejdsplaner for den faglige virksomhed, der konsekvent forholder sig til centralt og politisk fastsatte målsætninger og faglige standarder. Der udarbejdes årlige handlingsplaner, og strategiens fremdrift evalueres årligt af museets bestyrelse.
- Museet har realiseret hovedparten af målene for strategiperioden. Proces for den kommende strategiperiode er igangsat.
- Museet arbejder med afsæt i sin strategi og praksis på at formulere en politik for museets samfundsansvar og -rolle (CSR-politik), herunder ift. dels museets interne forhold, dels bidrag til lokal og regional udvikling.
- Der er ikke indgået en driftsaftale mellem museet og Esbjerg Kommune.
- Museet har indgået samarbejds- og associeringsaftaler med en række institutioner, organisationer og foreninger.
- Museets vedtægter er sidst revideret i 2011 og afspejler derfor ikke den gældende museumslov og museets aktuelle organisation.

b. Organisation

- Museet er organiseret i fem faglige enheder – Historie, Formidling, Arkæologi & Samling, Publikum samt en administrations- og ejendomsafdeling, der understøtter den samlede organisation. Hertil kommer Historisk Samling fra Besættelsestiden, der i henhold til fusionsaftale refererer direkte til museets direktør. Der er skabt en enhedsorganisation, der integrerer museets fagligheder på tværs af de oprindelige og nye museumsenheder. Enhedsorganisationen er understøttet af en samlokalisering af hovedparten af museets medarbejdere.
- Museet arbejder på at udvikle og skærpe de enkelte besøgssteders profil på baggrund af faglighed, rolle og potentiale.
- Museet og Esbjerg Kommune arbejder på at fusionere og samlokalisere museet og Esbjerg Byhistoriske Arkiv primo 2021.
- To museumsforeninger, der udspringer af de oprindelige to museer – Antikvarisk Selskab i Ribe og Esbjerg og Omegns Museumsforening – er fortsat tilknyttet museet. Herudover samarbejder museet med en lang række lokale foreninger og organisationer.
- Der er skabt fælles fodslag om museets drift og udvikling.

c. Ledelse

- Museets bestyrelse består af syv medlemmer. Esbjerg Byråd udpeger blandt dets medlemmer ét medlem. Ét medlem udpeges af hver af de to museumsforeninger. Ét medlem vælges blandt museets medarbejdere. Esbjerg Erhvervsudvikling udpeger et medlem med særlig viden om ledelse, økonomi og forretningsforståelse. Bestyrelserne for de to museumsforeninger udpeger i forening to medlemmer med særlig kompetence inden for hhv. forskning og formidling/markedsføring. Der er ikke fastsat nærmere udpegningskriterier for de to medlemmer, der udpeges af de respektive museumsforeninger. Museet oplyser, at de to medlemmer fra museumsforeninger repræsenterer den lokale forankring som særlig kompetence og værdi i bestyrelsen.
 - Museets direktør er den øverste administrative leder med det samlede udviklingsansvar for museet. Den daglige og faglige ledelse udgøres af fem enhedschefer.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har formuleret et strategisk grundlag, udarbejdet overordnet en strategi for den samlede virksomhed samt strategier og arbejdsplaner for den faglige virksomhed, der forholder sig til aktuelle målsætninger og faglige standarder, udmøntes i årlige handlingsplaner, og hvor fremdriften årligt evalueres.
- at museet aktivt og konkret forholder sig til museets samfundsansvar og -rolle.
- at museet har skabt en enhedsorganisation, der integrerer museets fagligheder på tværs af de oprindelige og nye afdelinger – understøttet af en samlokalisering – og som har skabt fælles fodslag om museets drift og udvikling.

Det er tilfredsstillende:

- at der er sket en professionalisering af museets bestyrelse i form af udpegning af medlemmer efter relevante, professionelle kompetencer.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets vedtægter ikke er opdaterede i forhold til gældende lovgivning og museets aktuelle forhold.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet ved først givne lejlighed reviderer og opdaterer sine vedtægter, så de afspejler gældende lovgivning og museets aktuelle organisation og forhold. Museet kan i den forbindelse overveje relevansen af – inden for ansvarsområdet – at afspejle museets faglige fokusområder. Museet kan ligeledes overveje behovet for at fastsætte udpegningskriterier for de medlemmer af bestyrelsen, der udpeges af de respektive museumsforeninger med henblik på at sikre relevante kompetencer.

- at museet i dialog med Esbjerg Kommune overvejer relevansen af at indgå en driftsaftale, der fastsætter mål, vilkår, forventninger mv. for museets drift og udvikling.
 - at museet prioriterer at få udarbejdet en politik for sit samfundsansvar.
-

Ressourcegrundlag

a. Økonomi

- Museets samlede indtægter i 2018 var på 46,6 mio. kr. Indtægterne fordeler sig således:
 - Tilskud fra staten: 3,5 mio. kr.
 - Tilskud fra kommune: 12,5 mio. kr.
 - Ikke-offentlige tilskud: 8,5 mio. kr.
 - Egenindtjening: 22,1 mio. kr.

Egenkapital 2018:	11,8 mio. kr.
Resultat for 2018:	0,6 mio. kr.
Likvid beholdning 2018:	10,4 mio. kr.

- I egenindtjeningen indgår 15,6 mio. kr. som betalinger fra bygherrer for arkæologiske undersøgelser i henhold til museumslovens kapitel 8.
- I tilskuddet fra kommunen indgår ca. 4 mio. kr. til vedligeholdelse og drift af bygninger.
- Museet har siden 2016 fundraiset ca. 44 mio. kr. til diverse anlægs-, forsknings- og formidlingsprojekter.

b. Medarbejdere

- SJM rådede i 2018 over 46,5 årsværk, heraf 27 videnskabelige årsværk – fire med ph.d.-grad. 31 var fastansatte, resten i projektansættelser (særligt arkæologer) og tilskudsordninger. I alt 112 ansatte.
- SJM har faguddannede medarbejdere med kompetencer, der modsvarer det museumsfaglige ansvarsområde. Museets ansatte omfatter i øvrigt en stor variation af relevante fagligheder og kompetencer. Museet har fokus på kontinuerlig kompetenceudvikling af sit personale.
- Museet har ansat en administrationschef og en marketing- og publikumschef bl.a. med henblik på professionalisering, forretningsudvikling og øget egenindtjening.
- SJM anslår, at 3,45 årsværk blev udført af frivillige. En frivillighedspolitik, der fastsætter rammer og retningslinjer for frivillighedsarbejdet, er under udarbejdelse.

c. Bygninger

- Museets bygningsmasse omfatter samlet set 14 matrikler, der består af udstillingssteder, magasin og en fælles administrationsbygning. En række af museets besøgssteder omfatter fredede og bevaringsværdige bygninger.
- Esbjerg Kommune ejer og drifter over halvdelen af museets bygninger, og støtter tillige vedligeholdelsen og driften af en del af museets øvrige bygningsmasse.
- I 2018 udgjorde museets udgifter til bygningsdrift og -vedligehold 8 % af museets samlede udgifter. Bygningsvedligeholdelsestilstanden er god. Der foreligger prioriterede vedligeholdelsesplaner for den samlede bygningsmasse.
- SJM tilbagekøbte i 2018 Toldboden i Ribe som en del af museets strategi om at indrette en komplet museums-karré med to haver i centrum af byen. I forbindelse med skabelsen af museums-karréen har museet gennemført en række større restaureringsprojekter for at etablere Jacob A. Riis Museum og det kommende Heksemuseum. Der forestår renovering og ombygning af Toldboden, som museet pt. søger midler til, så det kan tjene som nyt museum for magi og overtro.
- Der projekteres og søges pt. tillige midler til om- og udbygning af Bramming Egnsmuseum samt nyudvikling af hhv. Esbjerg Museum og Ribes Vikinger.

Museet har realiseret en række større udviklingsprojekter med stor opbakning fra fonde og Esbjerg Kommune. Samtidig peger museet på en udfordring med begrænsede og faldende driftsbetillinger, idet kun ca. 10 fastansatte AC-årsværk er dækket af museets kommunale og statslige driftstilskud. Museet har søgt at imødekomme denne udfordring gennem udvikling og ekspansion med betydelig ekstern finansiering. I tilfælde af færre eksterne udviklingsmidler vil museet have en væsentlig mindre medarbejderstab til at videreføre museets ambitiøse strategier på sigt.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et solidt og bæredygtigt økonomisk grundlag med væsentlig kommunal opbakning til museets drift og udvikling, høj egenindtjening, væsentlige og vedvarende ikke-offentlige tilskud samt en væsentlig egenkapital.
- at ca. 50 % af museets fastansatte medarbejdere har en relevant videnskabelig baggrund, herunder en variation af fagligheder og kompetencer samt fire med ph.d.-grad.
- at museets omfattende bygningsmasse udnyttes, udvikles og understøtter museets udvikling, at vedligeholdelsestilstanden er god, og at de samlede udgifter til bygningsdrift og -vedligehold er begrænsede.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har et stort antal aktive frivillige.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer at færdiggøre udarbejdelsen af en frivillighedspolitik.
-

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

- Museet har siden 2013 arbejdet med en samlet forskningsstrategi for både nyere tid og arkæologi. En ny forskningsstrategi er formuleret for perioden 2019-23, der udfolder museets forskningsmæssige fokusområder i sammenhæng med museets indsamling og formidling. Strategien er sat i relation til museets ressourcer.
 - Til brug for Slots- og Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt oversigter over sine forskningspublikationer for perioden 2014-18. I perioden har museet produceret 67 fagfællebedømte forskningsarbejder, heraf 50 inden for arkæologi og 17 inden for nyere tid.
 - Forskningen er publiceret i fagfællebedømte medier nationalt og internationalt. Museets forskning synliggøres i PURE.
 - Museet har eget forlag og driver to fagfællebedømte tidsskrifter, *By, Marsk og Geest* samt *Levende Viden*, hvoraf det ene (*By, Marsk og Geest*) er optaget på de officielle BFI-lister.
 - Museet indgår aktivt og i stort omfang i relevante, faglige netværk og samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner både nationalt og internationalt, herunder initierer faglige fora og konferencer.
 - Museet understøtter forskningsproduktionen hos medarbejderne igennem en intern pulje og oversættelsesmidler.
 - Museet har i kraft af fusionen med Historisk Samling for Besættelsestiden et forskningsarkiv af national betydning, som museet stiller til rådighed.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museets forskning inden for det samlede ansvarsområde både kvantitativt og kvalitativt er på et meget højt niveau og publiceres i fagfællebedømte medier nationalt og internationalt.

- at museet i stort omfang indgår i relevante nationale og internationale netværk og samarbejder, aktivt deltager i og initierer fora med henblik på udvikling og formidling af forskningsindsatsen samt driver to publiceringskanaler, der er optaget på BFI-listerne - også til gavn for andre museer.

Det er tilfredsstillende:

- at museets forskning er funderet i en samlet og velfunderet strategi med mål for bl.a. kvalitet, produktion, publicering, formidling, samarbejder og kompetenceudvikling.
- at der er sammenhæng imellem forskning, indsamling og formidling i museets samlede ansvarsområde.
- at museet synliggør sin forskning igennem både egne tidsskrifter og PURE.

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

a. Formidling

- Museets formidling tager afsæt i syv besøgssteder: Museet Ribes Vikinger, Esbjerg Museum, Jacob A. Riis Museum, Bramming Egnsmuseum, Domkirkemuseet, Rådhusamlingen og Esbjerg vandtårn. Dertil kommer museerne på Fanø og Mandø, hvor SJMs formidlings- og forskningsfaglighed samt vejledning om genstandshåndtering er blevet anvendt i henhold til særskilte associeringsaftaler.
- SJM har kontinuerligt udvidet og udviklet sine besøgssteder med opgradering eller nyudvikling af udstillinger i Domkirkemuseet i 2013, med Bramming i 2016, på Esbjerg Museum i 2017, Jacob A. Riis Museum i 2018. Et nyt heksemuseum i Ribe forventes åbnet i juni 2020, mens udviklingen af et museum for magi og overtro pågår.
- Museet arbejder desuden pt. med større fornyelsesprojekter og profilering af sine hovedudstillingssteder. Esbjerg Museum skal støtte op om det lokale, borgernære og fokusere på borgerinddragelse, inklusion og medborgerskab. Museet Ribes Vikinger skal være en turistattraktion med internationalt formidlingsniveau og flersproglig formidling, som skal tiltrække flere nationale og internationale gæster. Bramming Egnsmuseum skal i partnerskab med relevante, lokale samarbejdspartnere være et nyt læringssted for energi, vand og klima med naturpark. Konkret projektering og fundraising pågår.
- Den samlede formidlingsvirksomhed er omfattende, varieret og rettet mod forskellige brugergrupper. Formidlingen sker gennem udstillinger, omvisninger, byvandring, foredrag,

publikationer, undervisning, festivaler og markeder, events, åbne udgravninger, historiske værksteder, mobile udstillinger samt via web, blogs, sociale medier mv.

- Museet har udarbejdet en samlet formidlingsstrategi for perioden 2015-20, der redegør for museets målgruppeorienterede formidlingstilgang, og hvor strategiske mål for formidlingsområdet er formuleret. De fleste af disse er realiseret.
- Museet har udviklet og udvikler flere af sine udstillinger dels i samarbejde med kommunens skoletjeneste Myrthue, så de kan fungere som historiske værksteder for skoleklasser, dels ved inddragelse af brugere på forskellig vis.
- Museet indgår i faglige netværk med henblik på erfaringsudveksling, videndeling og udvikling af formidlingsindsatsen.
- Museet formidler i kraft af HSB også den danske modstandsbevægelses undergrundspresse på [hjemmesiden](#), som i 2018 blev besøgt af ca. 44.000 brugere.

b. Undervisning

- Museet tilbyder undervisningsforløb til daginstitutioner, grundskoler og ungdomsuddannelser. Tilbuddene er koordineret med trinmål og læreplaner, og de udvikles, gennemføres og evalueres systematisk i tæt partnerskab med kommunens skoletjeneste.
- Museet har tre læringsrum: Skoletjenesten i Quedens Gaard, Holocaust Undervisningscentret (HUC) og udstilling "BESAT – Esbjerg 1943".
- Museet oplyser, at det i 2018 har undervist 30 hold fra daginstitutioner, 259 grundskoleklasser, 27 ungdomsuddannelsesklasser og 22 klasser fra andre uddannelser.
- Museets undervisningstilbud er af en sådan kvalitet, at de bør udbredes til skoleklasser uden for Esbjerg kommune.

c. Museets brugere

- Museet oplyser, at der i 2016 var 126.349 brugere, i 2017 133.123 og i 2018 112.178 (kilde: Årsberetning 2018). Siden 2013 har museets besøgstal ligget på 120.000-130.000 årligt, og det lavere besøgstal i 2018 skal bl.a. ses i lyset af, at Domkirketårnet blev renoveret og Domkirkemuseet derfor var lukket i en periode.
- Museet vurderer, at der er potentiale for flere besøgende efterhånden som nyudvikling af udstillinger og besøgssteder realiseres.
- Museets hjemmeside havde i 2018 71.826 besøg og et ukendt antal brugere på sociale medier.
- Museet deltager aktivt i Den Nationale Brugerundersøgelse med besøgsstedet Ribes Vikinger. Undersøgelsen for 2018 viser, at besøgsstedets tilbud samlet set vurderes til lidt over middel, men også at tilbuddene på alle parametre ligger under landsgennemsnittet for kulturhistoriske museer. Besøgsstedet har væsentlig flere brugere fra udlandet (71%) end fra Danmark (29%), og har derfor mange førstegangsbesøgende (40%). Museet er gode til at tiltrække yngre mellem 14-29 år (40%) i forhold til landsgennemsnittet. Derimod er det sværere for

museet at tiltrække kvinder (31%) og ældre mellem 50-69 år (15%) sammenlignet med andre museer. Sidstnævnte brugergruppe er især kritisk over for besøgsstedets udstillinger, digitale formidling og brugeroplevelse for børn, som de vurderer lavt, hvilket også gør sig gældende for brugere med en erhvervsfaglig eller kort videregående uddannelse. Et alarmerende antal brugere går fra besøgsstedet som "kritikere" (39%), og anbefalingsvilligheden er 60% lavere end på andre kulturhistoriske museer. Museet er opmærksom på behovet for fornyelse og udvikling af besøgsstedet, hvorfor konkret projektering og fundraising hertil pågår.

- Museet anvender resultatet af brugerundersøgelsen i udviklingen af sin formidling.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museets formidling er omfattende og differentieret med brug af varierede og gennemtænkte formidlingsgreb og -formater målrettet forskellige brugergrupper, herunder er tæt forbundet med forskningsfaglig viden og tænkt i forhold til brugernes oplevelser.
- at museet har et eksemplarisk partnerskab med skoletjenesten Myrthue om systematisk at udvikle, gennemføre og evaluere undervisnings- og formidlingstilbud til alle skoletrin, efter trinmål og lærerplaner, og som benyttes i stort omfang.
- at museet i stort omfang har realiseret udvikling og nytænkning af udstillinger og besøgssteder, og kontinuerligt har fokus på videre udvikling med nye projekter under gennemførelse og udvikling.
- at museet siden 2009 har haft stor vækst i besøgstallet og i dag har et årligt besøgstal på mellem 110-130.000.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har formuleret en samlet formidlingsstrategi for 2015-20.
- at museet deltager i den nationale brugerundersøgelse og aktivt bruger resultatet fra denne og egne undersøgelser i udvikling af formidlingen.
- at museet arbejder med at profilere og målrette de enkelte besøgssteder ud fra fagligt relevante målsætninger, brugermæssige overvejelser og potentialer, herunder økonomiske.
- at museet tilgængeliggør og formidler sine samlinger og viden digitalt.
- at museet indgår i faglige netværk med henblik på at udvikle sin formidling.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at brugeroplevelsen af Museet Ribes Vikinger, som er et af SJMs hovedudstillingssteder, på mange parametre ligger under landsgennemsnittet, selvom SLKS noterer, at museet har planer for fornyelse af besøgsstedet.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet arbejder på at udbrede sine undervisningstilbud og samarbejdskoncept med Myrthue til gavn for det samlede museumsvesen.
 - at museet prioriterer at forny Museet Ribes Vikinger.
-

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

- Museet oplyser, at samlingen omfatter 280.995 inventarnumre, der består af ca. 1,3 mio. genstande, hvoraf museet anslår, at 90% er arkæologiske.
- Museet har formuleret en samlingsstrategi 2019-23 for det samlede indsamlings- registrerings- og bevaringsarbejde. Strategien afspejler en restriktiv indsamlingspraksis, der er forsknings- og undersøgelsesbaseret inden for både nyere tid og arkæologi.
- Tilvæksten i genstande mellem 2015-18 var i gennemsnit på 15.070 genstande årligt – primært inden for arkæologi. Museet har i samme periode udskilt i alt 80 genstande inden for nyere tid. (Kilde: DMIT)
- Langt størstedelen af den aktuelle indsamling sker som led i arkæologiske undersøgelser.
- Museet oplyser, at den arkæologiske indsamlingspraksis i højere grad end tidligere er blevet restriktiv i udvælgelsen af arkæologisk fundmateriale, som bør bevares. Kun de bedste eksempler indlemmes, og museet anslår, at kun ca. 1/10 af det samlede fundmateriale bevares.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KiD). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

- Museet oplyser, at 100% af samlingen er registreret og indberettet til Museernes Samlinger. (Kilde: DMIT). Museet er nået langt i en proces med at kvalificere de eksisterende registreringer.
- Museet har i sin samlingsstrategi formuleret mål og retningslinjer for sit registreringsarbejde, herunder dokumentation for museets registreringspraksis og -historik. Museet angiver en museumsfaglig begrundelse for indsamlingen som en del af registreringen.

- Museet råder over personale med relevant registreringskompetence, der indgår i relevante faglige netværk om samlingsarbejdet.
- Museet benytter ikke det statslige registreringssystem SARA, men arbejder i deres eget registreringssystem, SJM SYS. Museets data vil blive tilgængeliggjort i SARA, men pt. afventes teknisk løsning fra SLKS.
- Museet har tilgængeliggjort hele den arkæologiske samling digitalt i det billedbårne system SOL (<http://sol.sydvestjyskemuseer.dk/>). På sigt ønsker museet at formidle hele sin samling på denne platform.
- HSB's arkivalier og rekvisitsamling er ikke klassificerede som museumsgenstande.
- Museet har endnu ikke taget stilling til, i hvilket omfang genstandene på Egnsmuseet i Bramming skal indlemmes i museets samling.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

- Museet råder over to magasinlokaliteter: Lavenergi-magasinet på Ørstedvej i Ribe og magasinet Tobakken på Teglværksvej i Esbjerg. Hertil kommer et magasin i Bramming, men da der endnu ikke er taget stilling til samlingens status, er dette magasin ikke medtaget i konserveringsrapporten.
- Museet har i 2018 indberettet, at 98 % af samlingen er i hhv. formidlingseget (75 %) og stabiliseret (23 %) tilstand, og at 2 % er i hhv. behandlingskrævende (2 %) og svært skadet (0 %) tilstand.
- Magasinet i Ribe er bygget til formålet og har optimale forhold for bevaring af museets samling.
- Det tidligere Esbjerg Museums nyere tids genstande er fortsat opbevaret under uegnede forhold på Tobakken. Museet har siden 2011 gennemført en samlingsgennemgang, herunder udskillelse, oprydning og reorganisering. Det tidligere Esbjerg Museums arkæologiske genstande og mindre genstandsgrupper fra nyere tid er flyttet til magasinet i Ribe. Flytteebejdet pågår, men der foreligger ikke en prioriteret plan herfor.
- Museet har uden held forsøgt at skaffe midler til en udvidelse af magasinet i Ribe. Museet begrundet den manglende udflytning af Tobakken som et ressource- og pladsmæssigt problem.
- Museet er tilknyttet Konserveringscenter Vejle. Der føres løbende opsyn med samlingen, og der er installeret dataloggere i udstillinger og magasiner mhp. klimamåling (temperatur og fugt).

- Museet er i proces med at udarbejde sikrings- og beredskabsplaner (værdiredningsplaner) for museets besøgssteder og magasiner.
- Konserveringscenter Vejle har udarbejdet en konserveringsfaglig udtalelse om bevaringsforholdene på museets besøgssteder og magasiner, der vurderer bygningernes kvalitet, klima, lysforhold, skadedyr, rengøringsniveau, sikring m.v. Det fremgår af rapporten, at magasinforholdene i Ribe er moderne og optimale, mens magasinet Tobakken (fortsat) er uegnet til opbevaring af museumsgenstande. Museet har en række udfordringer i udstillingerne med bl.a. for kraftigt lys og for tørt et klima, der bør afhjælpes. Rapporten konkluderer, at sikringsniveauet generelt er passende.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet er ajour med registrering og indberetning af samlingen, er langt i arbejdet med kvalificering af registreringer, og har udviklet et system til digital formidling af samlingen.
- at museet har optimale bevaringsforhold for hovedparten af samlingen på magasinet i Ribe.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har en samlingsstrategi for det samlede indsamlings-, registrerings- og bevaringsarbejde, der baserer sig på museets forskningsstrategi og sikrer god praksis i det samlede samlingsarbejde.
- at museet råder over personale med relevante kompetencer for samlingsarbejdet, og som indgår i relevante faglige netværk herom.
- at museet har et velfungerende samarbejde med Konserveringscenter Vejle.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet stadig ikke har løst situationen vedrørende Tobakken, at der på trods af en samlingsgennemgang og mindre flytninger stadig står mange museumsgenstande på det uegnede magasin, og at der ikke foreligger en prioriteret og finansieret plan for afvikling.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer og afsætter de nødvendige ressourcer til hurtigst muligt at gennemføre flytning af flest mulige genstande fra Tobakken til magasinet i Ribe.
- at museet fortsat arbejder for at sikre realisering af projekt om udvidelse af magasinet i Ribe.
- at museet løbende overvejer det forskningsmæssige potentiale i indsamlingen af det arkæologiske fundmateriale.
- at museet med afsæt i den konserveringsfaglige udtalelse iværksætter nødvendige bevarings tiltag.
- at museet tager stilling til samlingen på Egns museet i Bramming i forhold til en fremadrettet udvikling af museet.

- at museet får færdiggjort værdiredningsplaner i henhold til SLKSs vejledning.
-

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

- SJM varetager opgaver i henhold til museumslovens kapitel 8 inden for arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Esbjerg og Fanø kommuner. Museet varetager tillige kapitel 8 opgaver inden for arkæologi i Billund og Vejen kommuner. Museet fører efter kontrakt (2018-19) med Slots- og Kulturstyrelsen tilsyn med de fredede fortidsminder.
- Den arkæologiske virksomhed varetages i samarbejde med Museet på Sønderkov i regi af Arkæologi Sydvestjylland iht. særskilt aftale. SJM er juridisk ansvarlig enhed. Samarbejdet med Museet på Sønderkov er velfungerende.
- Der foreligger strategier med mål og retningslinjer for den samlede antikvariske virksomhed, herunder for administration og den faglige opgavevaretagelse.
- SJM har en god, eksemplarisk praksis og høj kvalitet i varetagelsen af de administrative forhold i forbindelse med den arkæologiske virksomhed, herunder indsendelse af fagligt velbegrundede budgetter.
- SJM har en god registreringspraksis, men museet skal have fokus på at sikre endelig opdatering af de indberettede fundsteder til det centrale fundregister Fund og Fortidsminder.
- SJM har et mindre efterslæb i forhold til videnskabelige beretninger af undersøgelser (i alt 2), som museet er i gang med at få afviklet.
- SJM har et væsentligt og omfattende både forsknings- og formidlingsafkast på højt niveau af den arkæologiske virksomhed, herunder fagfællebedømte artikler, monografier mv. publiceret nationalt og internationalt, udstilling af aktuelle fund, åbne udgravninger, nyheder på hjemmeside, blogs, de sociale medier, radio/tv, konferencer mv.
- SJM har endvidere god praksis og høj kvalitet i varetagelse af tilsynet med de fredede fortidsminder.
- SJM har lang tradition for og et godt og tæt samarbejde med detektorbrugere, og indgår i en lang række samarbejder og netværk med universiteter, museer og andre vidensinstitutioner nationalt og internationalt om arkæologi
- Museet er metodeudviklende og dagsordensættende på det arkæologiske område. Anvender konsekvent viden og erfaringer fra egne forskningsgravninger og undersøgelser som grundlag for og videreudvikling af arbejdet med den bygherrebetalte arkæologi – også til gavn for de øvrige arkæologiske museer.

- SJM har et godt samarbejde med de fire kommuners planafdelinger, hvor museet inddrages tidligt i kommunernes planarbejde. Samarbejdet med Esbjerg Kommune er formaliseret, hvor SJM indgår i relevante råd og udvalg. SJM sikrer faglig koordinering mellem arkæologi og nyere tid i sit forvaltningsansvar for kapitel 8 arbejdet.
 - Også på nyere tids området er SJM metodeudviklende (KulturMiljø-metoden) til gavn og inspiration for andre museer og kommuner.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en god, eksemplarisk praksis og høj kvalitet i både tilsynet med de fredede fortidsminder og i varetagelsen af den arkæologiske virksomhed – både administrativt og fagligt.
- at museet er dagsordensættende og metodeudviklende både på det arkæologiske felt og nyere tid til gavn og inspiration for museer og kommuner.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet sikrer procedurer for, at museet til enhver tid er ajour med beretninger og ikke opbygger efterslæb.
 - at museet har fokus på at sikre endelig opdatering af de indberettede fundsteder til det centrale fundregister.
-

Baggrund

1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Sydvestjyske Museer

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted d. 21.-22.10.2019

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesformand Jørgen Ulrik Jensen

Næstformand Dan Møller

Museumsleder Flemming Just

Administrationschef Henrik H. Kristensen

Leder af Arkæologi og Samling Morten Søvsø

Leder af Formidlingsenheden Anne-Sofie Lundtofte

Leder af Historieenheden Lulu Anne Hansen

Marketing- og Publikumschef Kenneth Mørk

Arkivleder Henrik Lundtofte

Museumsinspektør Mette Søvsø

Museumsinspektør Mogens Hansen

Fra Esbjerg Kommune:

Kulturudvalgsformand May-Britt Andrea Andersen

Kulturchef Ulla Visbech

Leder af Myrthue Dorte Vind

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

Chefkonsulent Kathrine Lehmann

Specialkonsulent Rune Lundberg

Museumskonsulent Valdemar Hedelykke Grambye

I forbindelse med besøget blev museets udstillinger, magasiner, administrationslokaler mv. besigtiget.

2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Slots- og Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste tolv år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

- Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)
- Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)
- Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)
- Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)
- Den nationale brugerundersøgelse (Kulturstyrelsen, 2009-2014)
- God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)
- Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)
- Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)
- Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

[Læs mere om kvalitetsvurderinger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside](#)

Kvalitetsvurderingen indeholder Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskuds-ydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltager.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen. Slots- og Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. Slots- og Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.